

6 Epidemiyolojik Geçişler ve Coğrafi Farklılıklar

- ▶ Demografik geçiş modelinin sağladığı pek çok avantaja karşın, model, araştırmacıların bir kısmı tarafından modelin sadece Avrupa ülkelerinin deneyimini esas aldığı görüşüyle ciddi şekilde eleştirilmektedir.
- ▶ Bazı az gelişmiş ülkelerde değışim çeşitli nedenlerle tersine dönüşünden model en tutarlı eleştirilerini ölüm hızının düşüşüne ilişkin öngörüsü üzerinden almaktadır.
- ▶ Örneğın, Sahra-altı Afrika'nın bazı kesimlerinde yaklaşık 20 yılda HIV/AIDS nedeniyle ölüm hızının artışı nedeniyle yaşam sürelerinin kısaltmakta oluşu modele ciddi bir eleştiri olarak görölmektedir.

6 Epidemiyolojik Geçişler ve Coğrafi Farklılıklar

- ▶ Sağlık coğrafyacıları ise daha çok nüfus artışına ve azalmasına neden olan etmenler üzerine odaklanmaktadır. Ölümlerin nasıl meydana geldiği ise özel olarak öneme sahip bir konudur.
- ▶ **Epidemiyolojik Geçiş Modeli** zamanla ölümlerde meydana gelen azalmanın nedenlerine odaklanmıştır.
- ▶ Bu modelin temel öngörüsü, bir nüfusta enfeksiyonel hastalıklardan meydana gelen ölümlerin zamanla azalacağı fakat bunun yerini **dejeneratif** ve **yapay** hastalıkların artacağı üzerine kuruludur.

6 Epidemiyolojik Geçişler ve Coğrafi Farklılıklar

- ▶ Dejeneratif hastalıklar, eklem bozukluğu, kireçlenme (**arthritis**) ve şeker hastalığı (**diabetes**) gibi genellikle fiziksel fonksiyonların yavaşlamasıyla kendini belli eden zayıflamanın ortaya çıktığı ve sonuçta ölüme neden olan hastalıklardır.
- ▶ Bu tür hastalıklar kroniktir (**chronic**), bunun anlamı ise hastalığın uzun yıllarca iyileşmeyen ısrarcı bir eğiliminin olmasıdır. Bunun aksine pek çok enfeksiyonel hastalık ya ölüme neden olacak şekilde ya da birkaç gün veya hafta içinde iyileşme gösterecek şekilde akutur (**acute**).

6 Epidemiyolojik Geçişler ve Coğrafi Farklılıklar

- ▶ Böylece özellikle son zamanlarda tıbbi teknolojik ilerlemeler ve sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması öncelikle bebek ölüm hızının azalmasını ve tüm dünyada ortalama yaşam süresinin uzamasını sağlamıştır.
- ▶ Ancak yaşam süresinin uzaması bireylerin kalp hastalıkları ve kanser gibi dejeneratif hastalıklara yakalanma olasılığını da ciddi şekilde artırmıştır.
- ▶ Örneğin, Avrupa kıtasında meydana gelen ölümlerin üçte ikisinden kanser ve onunla ilişkili diğer hastalıklar sorumlu olmaktadır.
- ▶ Bu gruptaki hastalıklar ise yaşam stili hastalıkları (lifestyle diseases) olarak adlandırılmakta ve bu tür hastalıklar çoğu kez kötü beslenme, sigara kullanımı veya sınırlı egzersizle sağip olmaktan kaynaklanmaktadır.

6 Epidemiyolojik Geçişler ve Coğrafi Farklılıklar

- ▶ Ülkeler sahip oldukları teknolojik durumlara göre epidemiyolojik geçişin farklı aşamalarında bulunmaktadır.
- ▶ Örneğın İsveç, İngiltere ve Galler gibi ölümlülük örüntüsünü ilkin değiştirebilen ülkelerin söz konusu geçişi yavaşça yaşayan ilk ülkeler olduğudur.
- ▶ Tam tersine geçişi daha sonradan oldukça hızlı deneyimleyenler bilimsel ilerlemelerinin başka ülkelerden ithal edilmesine bağlı olarak Japonya ile bugünkü düşük gelirli dünyanın bazı ülkeleridir.

6 Epidemiyolojik Geçişler ve Coğrafi Farklılıklar

- ▶ Diğeryandan düşük gelirli bölgenin pek çok ülkesi, epidemiyolojik geçişin orta safhasında gözükmektedir.
- ▶ Bu ülkelerin yoksul halklarının karşı karşıya kaldığı enfeksiyonel hastalıklar karşısında yatırımlarının önemli bir kısmını sağlık hizmetlerine ayırmaya çalıştıklarından ve salgın hastalıklarla mücadele etmeyi planlamak zorunda kalmalarından bu çabalar onların ekonomilerinin daha hızlı kalkınmasında da bir engel olarak durmaktadır.
- ▶ Dolayısıyla bu ülkelerin karşı karşıya oldukları bu zorluklar “çifte hastalık yükü (double burden of disease) olarak adlandırılmaktadır.